

## Inleiding

Graven is zowel een werkwoord als een zelfstandig naamwoord. In beide betekenissen komt het woord in dit Jaarboek aan de orde. Kerken kan als het tweede trefwoord voor deze editie van De Ghulden Roos worden gezien. Maar daarnaast spelen ditmaal Romeinse boerderijen, religieus drukwerk en feesten eveneens een rol. Daarmee vertoont dit Jaarboek zowel samenhang als afwisseling tegelijk.

Lange tijd was West-Brabant op archeologisch gebied een witte vlek in ons land. Niet zozeer omdat er niets gevonden werd, maar meer omdat er niet gezocht werd. Dat is aan het veranderen, mede dankzij de verplichtingen die voortvloeien uit het Verdrag van Malta (1992) die sinds 2007 ook in Nederland van toepassing zijn.

Vanwege diverse werkzaamheden werd er in de zomer van 2013 gegraven op het Tongerloplein te Roosendaal, met name achter en naast de Sint Janskerk. Naast de kerk werden fragmenten aangetroffen van beeldhouwwerk uit de zestiende eeuw die afkomstig waren uit de sinds lang verdwenen kerk. Het huidige kerkgebouw is immers in de jaren 1836-1839 tot stand gekomen. Kunsthistorica Trudi Brink belicht deze verrassende vondst en plaatst deze in de context van de tijd en de historie van het kerkgebouw. Naast en achter de kerk ligt betrekkelijk dicht onder het maaiveld het voormalige kerkhof. Omdat deze begraafplaats nooit geruimd is na de sluiting in 1828 kunnen daar nog talrijke graven worden aangetroffen. Een gedeelte van die graven kon nader onderzocht worden. Fysisch antropoloog Barbara Veselka heeft de gevonden menselijke resten geanalyseerd en trekt op basis daarvan conclusies over de levensomstandigheden van de Roosendaalse inwoners uit voorgaande eeuwen.

Heel ver terug in de tijd gaat archeoloog Marco Vermunt die bericht over opgravingen op een tweetal plaatsen in Nispen. Allereerst gaat hij in op de vondsten in de Rozenakker gelegen tussen Nispen en Essen. Daar werden de resten van een drietal Romeinse boerderijen aangetroffen. In een volgend artikel richt hij zijn aandacht op de kerk van Nispen. Bekend was al dat Nispen een van de oudste parochies in de streek was. Enkele jaren geleden zijn niet ver van de kerk al vondsten uit de Merovingische periode aangetroffen. Herinrichting van de omgeving van de huidige kerk, gebouwd in de jaren dertig van de vorige eeuw, maakte nu onderzoek nabij het gebouw mogelijk. Dit leidde ertoe dat resten van een drietal oudere kerkgebouwen werden gevonden, een voor West-Brabant unieke zaak.

Door afnemend kerkbezoek worden steeds meer gebouwen gesloten of krijgen een andere functie. Redactielid Kees Schepers doet verslag van een gesprek met Hans en Anja van Trier die in de afgelopen jaren de eigenaar zijn geworden van een drietal kerken in De Heen, Welberg en Dinteloord. De kerk in Heerle is nu als een multifunctioneel gebouw in gebruik. Hans de Jong doet de bijzondere wordingsgeschiedenis van de kerk uit de doeken. Hij legt daarbij zowel een relatie met de totstandkoming van de huidige functies van het gebouw als met de kerk in Noordhoek. Zowel de uitbreiding van de kerk in Heerle als de bouw van de kerk in Noordhoek kennen een bijzondere architectuur, die te danken is aan de Franse benedictijn dom Paul Bellot.

Gedrukt papier is weliswaar niet verdwenen uit onze huidige samenleving, maar het speelt wellicht een toch wat minder nadrukkelijke rol. Redacteur Theo Clemens belicht een bijzonder fenomeen uit de achttiende eeuw, de zogenaamde Antwerpse Suffragia of Maandbriefjes. Deze vormen samen een catechismus voor volwassenen en blijken in Roosendaal en omgeving een onverwachte verspreiding te hebben gekend. In feestelijke stemming wordt het Jaarboek afgesloten door een artikel van ondergetekende over de Oranje-Mastboomfeesten te Oud Gastel in 1923.

We leven in een maatschappij waarin het beeld een steeds grotere rol speelt. De zojuist afgeronde herinrichting van het Tongerlohuys is daar mede een bewijs van. En dat dient zich ook te weerspiegelen in de vormgeving van een Jaarboek als dit. Daarom is de redactie zeer verheugd dat zij versterking heeft gekregen in de persoon van mevrouw Bea Hoeks-de Laat. Met haar professionele achtergrond als fotograaf heeft zij direct de beeldredactie van dit jaarboek op zich genomen. Bij het lezen en bekijken van De Ghulden Roos wens ik u veel plezier.

Namens de redactie,

Joss Hopstaken